

ИСТОРИЈАТ КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКОГ ДРУШТВА „АБРАШЕВИЋ“ ПАНЧЕВО

THE HISTORY OF THE CULTURAL AND ARTISTIC SOCIETY „ABRAŠEVIĆ“ PANCEVO

ДУЊА СТОЈАНОВИЋ, VII разред, ОШ „Свети Сава“ Панчево, Регионални центар за таленте „Михајло Пупин“, Панчево

НИКОЛА КОНЕСКИ, мастер историчар, истраживач приправник на Институту за новију историју Србије, предавач и ментор у Регионалном центру за таленте „Михајло Пупин“, Панчево

ИЛИЈА ТЕПШИЋ, студент историје, предавач и ментор у Регионалном центру за таленте „Михајло Пупин“, Панчево

РЕЗИМЕ: Овај научно-истраживачки рад бави се развојем културно-уметничког друштва „Абрашевић“ из Панчева, као и искуствима његових чланова. Циљ овог истраживања било је приближавање једном од дугопостојећих културно-уметничких друштава ради бољег разумевања његовог данашњег стања и начина рада, као и проширење знања о традицији, уметности и култури, који су у овом случају блиско повезани са аматеризмом. За време овог истраживања велику корист су пружили усмени извори.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Културно-уметничко друштво „Абрашевић“, Панчево, уметност, култура, традиција, аматеризам.

ABSTRACT: This scientific research work deals with the development of the cultural and artistic society „Abrašević“ from Pancevo, as well as the experiences of its members. The goal of this research was to get closer to one of the long-standing cultural and artistic events in order to better understand its current state way of working, as well as to expand knowledge about tradition, art and culture, which in this case are closely related to amateurism. Oral sources have been of great benefit during this research.

KEY WORDS: Cultural and artistic society „Abrašević“, Pancevo, art, culture, tradition, amateurism

УВОД

Тема овог научно-истраживачког рада је развој културно-уметничког друштва „Абрашевић“ из Панчева, праћењем сваког његовог периода постојања од његовог оснивања до данашњег дана на основу историјских извора. Овом темом бави се и књига Милана Тодоровића *Културно-уметничко друштво Абрашевић Панчево 1937–1983* у којој је описан рад „Абрашевића“ током првих педесет година његовог постојања, а која нам је веома помогла у почетку истраживања због свог детаљног описивања. Поред тога, овом темом се бавила и Ана Вили, писањем свог матурског рада *Развој културно-уметничког друштва „Абрашевић“ у Панчеву* из 1960. године. Разлог одабира овакве теме, била је жеља за бољим упознавањем рада КУД-а „Абрашевић“ и његовом историјом, што је подстакло његово садашње појављивање на друштвеним мрежама и успешни концерти, заједно са чињеницом да је оно најстарије друштво свог округа које са собом носи велику традицију о којој треба писати. Зато је важно обрађивати овакву тему, јер она, поред тога што приказује некадашњи главни мотив свог града и културу своје околине, дотиче и живот људи. Тако је циљ истраживања био да кроз историју КУД-а, коју ћемо приближити себи, боље схватимо његово садашње стање и начин рада као и да научимо нешто ново о уметности и култури Панчевачког округа у двадесетом и двадесет и првом веку. Поред већ наведене литературе, приликом писања овог рада велику помоћ су пружили усмени извори, који су углавном прикупљени у центру истраживања, просторијама КУД-а „Абрашевић“, као и садржај објављен у листу „Панчевац“, заједно са архивском грађом и интернет подацима.

Културно уметничка друштва у Србији

Културно уметничка друштва представљају удружења која окупљају аматере, људе који воле да прикупљају различите уметничке праксе, без морања да им то буде професија, а да своје слободно време искористе радећи нешто лепо и корисно, стварајући уметност. Почела су са развојем након Првог светског рата, почетком двадесетог века, пошто се са развојем културе и друштва, и бољим стањем у свету, улагало и у развој аматеризма. То су друштва која за свој циљ имају чување, подстицање, развој и богаћење културног наслеђа, а притом представљају културу неког народа и његове националне мањине. Могу се бавити уметношћу из више кадрова, попут ликовног, драмског и музичко-сценског кадра који је увек одавао највише значаја представљајући се на више начина. Културно уметничка друштва, поред концерата и фестивала, организују различите представе, семинаре, изложбе, радионице и предавања која за циљ имају да приближе људима и боље их упознају са културом њиховог народа.¹ Најзначајнији кудови који данас раде јесу национални

¹ Маša Vukanović, Marijana Milankov, *Kulturno-umetnička društva u Srbiji: stanje, izazovi i perspektive na početku treće decenije 21. veka*, Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, Beograd, 2023, 3–8.

ансамбл „Коло“ који је настао 1948. године², АКУД „Шпанац“ настао 1954. године³, АКУД „Бранко Крсмановић“ настао 1945. године, па чак и КУД „Абрашевић“ из Панчева којим се ми тренутно бавимо основан је 1937. године.

Период оснивања „Абрашевића“

Још почетком XIX века, у граду Панчеву, смештеном у јужном Банату на реци Тамиш, одпочео је развој индустрије, отварањем све већег броја фабрика, занатских радионица, стоваришта и магацина. Потреба за радницима постајала је све већа, а услови за рад све тежи, радници нису били задовољни, као и у већем делу тадашње државе, стога убрзо започињу да се боре за своја права. Посебну мотивацију добијају певајући револуционарне песме, које је током свог кратког живота, написао млади песник, Коста Абрашевић,⁴ а које је посветио радницима који даноноћно раде, рударима, бескућницима, беземљашима, схватајући важност радничких права, пре своје смрти крајем XIX века.⁵

У периоду након Првог светског рата, јавља се већа потреба за културом, уметношћу и традицијом, стога се радници и пролетери, али и ђаци и студенти, окупљају како би основали друштво које ће то све подржавати, а уједно и борити се за своја права, на челу са интелектуалцима, као што су били Момчило Којић, Марко Кулић, Јосиф Милнар, Јован Шух и други.

Након што је њихова документација за регистровање друштва крајем 1936. године била одбијена, комунисти и раднички функционери нису одустајали, већ су се обратили за помоћ друштву „Абрашевић“ у Београду, који је помогао да се крајем маја поднесе пријава за регистрацију под називом Удружење радничка уметничка група „Абрашевић“ Панчево, те је званичан датум оснивања био 30. мај 1937. године.⁶ Оно је у почетку било огранак „Абрашевића“ из Београда док се касније није осамосталило.⁷ Само друштво је било сложено по националном саставу, било је састављено од Срба, Мађара, Немаца, и других народа, а деловало је у јединству, другарству и равноправности. Удружење се најпре налазило у згради са сунчаним сатом, након тога у згради преко пута цркве Успења Пресвете Богородице, али поред тога и у просторијама појединих струковних синдиката, као што су биле кафане. Новац за музичке и сценске реквизите се најпре скупио прилозима од грађана, људи на

² Kolo.rs/историјат/.

³ Spanac.rs.

⁴ Коста Абрашевић, рођен је у Охриду 29. маја 1879. године у сиромашној породици, због тога и због болести која га је захватила у том периоду, није успео да заврши школовање ни у Грчкој ни у Шапцу, где се накнадно преселио. Млад је почео да пише родољубиве и љубавне песме, врло озбиљно је прихватио теме из социјализма и почео да пише о невољама радничке класе и борбом радних људи. У својим песмама је храбро устајао против друштвених неправди чиме се залагао за радничку класу, био им је веома значајан и неке његове песме постале су веома значајне као симбол социјалистичке идеје, као што је била „Црвена“ или „Звизди, ветре“. Нажалост, умро је млад 20. јануара 1898. године у Шапцу. „Коста Абрашевић“, *Панчевац*, 25. 2. 1967.

⁵ Milan Todorović, *Kulturno umetničko društvo Abrašević 1937–1987*, Istorijski Arhiv Pančevo, Pančevo, 1988. 9–10.

⁶ Isto, 11–12.

⁷ Ana Vili, *Razvoj kulturno umetničkog društva „Abrašević“ u Pančevu*, Pančevo, 8. Ovaj neobjavljeni rukopis je nastao 1960. godine i danas se čuva u Istorijском архиву u Pančevu.

положајима, од установа и радника, у зависности од тога колико је неко могао да приложи тај новац је преламао између два, педесет, стопедесет, триста, или чак пет стотина динара. Остатак неопходног новца је био позајмљен и накнадно враћен. У почетку, за учлањивање у друштво, морало је бити приложено три динара, а сама чланарина, редовно би се плаћала два динара.⁸ Радници су претњама од стране власти, били одвраћани од идеје и намере да се учлане у „Абрашевић“, и сами чланови су чак били у неизвесности да ли ће са пробе ићи у затвор или кући,⁹ са обзиром на то да је 1937. године била забрањена свака врата радничке манифестације, а које су углавном укључивале песму и игру¹⁰.

Песме које су се изводиле у „Абрашевићу“, у почетку су биле борбене и револуционарне. Прва приредба одржана је шест месеци након оснивања, у новембру 1937. године и прикупљеним новцем су купљени инструменти и враћени дугови. На крају 1937. године „Абрашевић“ је садржао мешовит хор са 130 чланова, драмску секцију, тамбурашки оркестар и рецитаторску секцију.¹¹ Такође, након прве приредбе, крајем године, „Абрашевић“ је основао и шаховски клуб, пошто је друштво имало новца за куповину шах столова и столица, међутим, он се није прославио својим постојањем и није дуго трајао.¹² У наредном периоду, „Абрашевић“ је својим трудом напредовао, приређивао, учествовао и гостовао на многим манифестацијама¹³.

„Абрашевић“ током и након Другог светског рата

Са почетком Другог светског рата, ствари су се закомпликовале. Приликом последње веће приредбе у Вајфертовој пивари, зиме 1941. године, чланови „Абрашевића“ су на зидовима исписали парољу „Пролетери свих земаља уједините се“, чиме је почео прогон чланова „Абрашевића“, јер су окупатори током Другог светског рата комунисте сматрали за своје највеће непријатеље, а „Абрашевић“ је био управо нека врста комунистичког друштва, чији је натпис у то време представљао претњу. Након следеће приредбе, полиција је забранила даљи рад друштва, конфисковала ствари и запечатилa просторије, тако је окупацијом Југославије морала да престане делатност „Абрашевића“ у Панчеву. Многи чланови друштва су похапшени одмах по избијању рата између Немачке и СССР-а, и стављени у логор „Свилара“. У тим приликама, поднете су многе жртве од стране чланова „Абрашевића“¹⁴.

Друштво је обновљено 1945. године, након рата, када је почео период у коме се народ залагао за значај културе и када је постало културно уметничко друштво.

⁸ За то време чланарина није била скупа јер је једна векна хлеба у то време коштала три динара. (*Народно благостање*, 4. 6. 1938.)

⁹ Milan Todorović, nav. delo, 13–15.

¹⁰ Ana Vili, nav. delo, 7.

¹¹ Milan Todorović, nav. delo, 13–15.

¹² Ana Vili, nav. delo, 11.

¹³ Milan Todorović, nav. delo, 13–15.

¹⁴ Isto, 17–18.

„Абрашевић“ је добијао све више и више секција, учествовао на фестивалима, такмичењима, приредбама и другим догађајима, постижући одличне резултате и успех.

Међутим, педесетих година, друштво слаби, са мало финансијских средстава, недовољно стручног и уметничког кадра и помоћних радника, ради и одржава секције у тешким условима. Срећом, криза је храбро преброђена, иако је чланова било све мање, постојао је одређен број људи који није одустајао и секције су се одржавале. Репертоар није био велики, поред тога што се у то време број догађаја и турнеја смањило. Особа која је оставила велики траг у „Абрашевићу“ и која је имала велику улогу у обнови друштва, био је Добривоје Путник,¹⁵ један од најзначајнијих кореографа тог доба, који је, поред многобројних обавеза, успешно водио фолклорну секцију. Репертоар друштва бивао је све већи и напреднији, и „Абрашевић“ је наступао са квалитетнијим програмом. У том периоду су такође набављени нови инструменти и ношње за одређене игре. Године 1955. „Абрашевић“ је наступио за Дан Републике са програмом који је подразумевао осам изведби подељених на хор, фолклорну секцију, тамбурашки оркестар и рецитаторску секцију.¹⁶ Са почетком овог доба „Абрашевић“ престаје да има револуционаран карактер, што му није било ни потребно јер је радничка класа дошла на власт.¹⁷

Период успона „Абрашевића“ (1967-1990)

У наредном периоду „Абрашевић“ је доживео велики успон и напредак, што је подстицало чланове на рад и редовно одвијање секција. Од 1967. године, „Абрашевић“ склапа сарадњу са Пољопривредно индустријским комбинатом „Тамиш“ која се показала као врло успешна. Заједничким радом, са бољим финансијским условима, организовано је много манифестација и изведби које су добијале веома позитивне реакције и доста заинтересовања, као и велики број такмичења и путовања. Притом су чланови „Абрашевића“ били пријатељски настројени и волели су да се друже једни са другима, стога су при њиховој организацији, спровођене и вечери дружења, како у оквиру друштва, тако и са ПИКА „Тамиш“. Неке секције су престале са радом, а нагласак је био на фолклорним секцијама народних игара.¹⁸ Секција је била освежена новим играма поред извођења старих, у то време играле су се игре из Србије, Баната, Буњевачке игре, Македонија, Мађарске игре, Шокачке игре и друге чувене игре које је направио Добривоје Путник, као што су биле Циганске љубавне игре, Тројно чобанско

¹⁵ Добривоје Путник, рођен је у Зомбуљу у Румунији 1914. године, школовао се у Панчеву, након чега је завршио више течеја чиме је радио као наставник фискултуре у Панчевачкој гимназији. Схвативши значај традиционалне културе свог народа, почео је више да се бави тиме, прикупљајући и бележећи народне игре и реализовајући њихово сценско извођење са својим ученицима. Већи део другог светског рата проводи у заробљеништву, али када се након тога врати у Панчевачку гимназију, прикључује се у обнови културно уметничког друштва „Абрашевић“ из Панчева, водећи фолклорну секцију. Након пребацивања из Панчевачке у шесту мушку гимназију у Београду, почиње и да ради у националном ансамблу „Коло“. Године 1952. Добио је звање професионалног кореографа народних игара. Строго чувајући традицију, преносио је знање на многе генерације, поставио велики број значајних кореографије које се и данас играју у „Колу“, „Абрашевићу“ и другим кудовима, и путовао по свету. „Информације“ Добривоје Путник, <https://www.facebook.com/groups/vukmarija/members/> (24.2.2024.)

¹⁶ Milan Todorović, nav. delo, 19–25.

¹⁷ Ana Vili, nav. delo, 20.

¹⁸ Milan Todorović, nav. delo, 26–31.

надигравање, Тимок, Го пратиле дедо, игре из војводине и друге. Пошто је Добривоје Путник био један од оснивача националног ансамбла „Коло“, свака кореографија коју је тамо постављао прво је испробавана у „Абрашевићу“ који зато данас има сличан програм као национални ансамбл. Такође, из националног ансамбла су довођени шминкери који су требали девојкама да држе обуку, као и жене које су училе играче балетским покретима. Програм је био хваљен и долазио је све већи број чланова, претежно младих људи, пошто се седамдесетих година Панчево залагало за ваншколске активности деце, у том периоду је постојао такозвани „Дом Пионира“ у коме су се деца при поласку у школу могла опробати у различитим активностима, где је и „Абрашевић“ имао свој огранак, па су тако одатле у „Абрашевић“ касније довођени нови, млади чланови, заинтересовани да науче више. Број чланова друштва је био велики, јер је свака секција која је у то време одржавана, а којих је било много у које поред фолклорних секција различитих узраста убрајмо и хор, цез оркестар, певачку групу, оркестар, драмску секцију и балетску секцију, садржала минимум педесетак чланова. Нешто што је такође било значајно за друштво био је „Орден заслуге за народ са сребрним зрацима“ који је био додељен „Абрашевићу“ 1969. године од стране председника СФРЈ Јосипа Броза Тита.¹⁹ Друштво се сели у просторије Дома омладине у улици Ђуре Ђаковића²⁰ 1974. године где се и сада налази, поставља нове корографије, оформљава групу пионира, припремни и други извођачки ансамбл поред првог, постиже још великих прослава, успешних турнеја, признања и награда.

Око 1980-их донета је одлука о престанку важења сарадње са ПИКА „Тамиш“ на састанку председника друштвено-политичких организација града, са разлогом да се друштво не може везати ни за једну другу организацију већ да искључиво буде у правом смислу градско удружење са истим обавезама према свима. Поред тога, Општинско веће савеза синдиката Панчево је са друштвом потписало Споразум о заједничком финансирању програмских активности КУД-а „Абрашевић“ Панчево са циљем развоја и унапређења друштва, као друштво које је донело највећи допринос граду. Први ансамбл играо је преко 450 концерата и постављене су три нове кореографије, Весела шесторка, игре из Неготинске краине и Гламоч. Оформљена је и нова фолклорна секција, школа фолклора, која је заједно са пионирима достигла велики успех.²¹ Пошто је у то време „Абрашевић“ био на градском буџету и аматеризам се сматрао врло битним, био је доступан свима и чланарине нису постојале. Председник друштва био је Петар Дошерт, директор плинаре, који је поред себе за одржавање друштва имао још успешних људи који су заједно могли да донесу још већи допринос „Абрашевићу“. Једне од значајних манифестација били су „Сусрети Абрашевића“, који су се редовно одржавали на сваких пар година а на коме су се окупљала културно-уметничка друштва „Абрашевић“ из различитих крајева Србије да би заједно чинила једну породицу. Такви важни сусрети се и данас одвијају али у то време су били веома свечанији и познатији у народу. Смотре су такође биле значајне у том периоду, са којих је „Абрашевић“ Панчево увек односи злато, награде су углавном

¹⁹ Интервју са Лелом Стојинов, Панчево, 5. 2. 2024. Лела Стојинов је председница културно уметничког друштва „Абрашевић“ Панчево.

²⁰ Данас улица Светог Саве.

²¹ Milan Todorović, *nav. delo*, 35-38.

биле комплет нове ношње, нека турнеја или слично. Чланови су били задовољни и уживали су у путовањима широм Југославије и остатка Европе предствљајући САП Војводину у Швајцарској, Немачкој, Португалији, Турској, Русији, Румунији, Француској из које су три године за редом однели златну плакету и на још пуно других места. Односи чланова су били веома добри, скоро незамисливи, били су веома блиски иако их је било различитих националности укључујући претежно србе, мађаре или роме, међутим, те различитости се у друштву никада нису осетиле, нити је икада било важно ко се чиме бави.

„Абрашевић“ након 1990-их

Ситуација у „Абрашевићу“ се мења при избијању грађанског рата 1990-их година. Град Панчево је почео финансијски да слаби и новац је био неопходан за финансирање војске, стога је КУД „Абрашевић“ скинут са градског буџета. Поред тога, велики број некадашњих секција бивао је угашен због недостатка музичара и стручног кадра који би обављао посао у духу аматеризма, стога је и број чланова знатно опао. У наредном периоду „Абрашевић“ поново слаби²². Такође, у једном издању листа „Панчевац“, спомиње се да је „Абрашевић“, који је некада био у врху војвођанског и југословенског фолклора, заостао и не постиже успехе, пошто има и материјалних и проблема у руковођењу радом, као и да се очекује да ново руководство донесе и нови програм, али да има услова да друштво врати углед који је имало због много младих, заинтересованих за благо народне игре и песме²³. Нажалост, нису пронађене додатне информације о овом периоду рада друштва.

Од 2013. године, председница КУД-а постаје Лела Стојинов, играчица из осамдесетих година која је у то време са друштвом из своје генерације играла у групи ветерана која је тада постојала, а чији долазак на мессто председнице чланови сматрају веома значајним. Иако идаље „Абрашевић“ ради у тешким условима, са малим репертоаром, без стручних лица и у лошој финансијској ситуацији, успева да започне једну нову еру свог постојања када нови уметнички руководиоца постаје Горан Митровић, првак националног ансамбла „Коло“. У играчима се појавио велики осећај узбуђења и привилегије његовом појавом у „Абрашевићу“ која је донела значајне промене. Он је држао пробе већини фолклорних ансамбала, од којих се посебно издвајају пробе првог извођачког ансамбла које су биле веома напорне и физички и психички, тражио је перфектно извођење поред честих промена у кореографијама. Поред свега тога, његове пробе у „Абрашевићу“ су упамћене по његовом подизању добре атмосфере за рад, самопоуздања и такмичарског духа, и привлачиле су чланове на њихов редовни долазак и труд. Увео је доста нових кореографија тако да је први извођачки ансамбл у то време наступао са Влашким играма из околине Бољевца, Водаркама, Го пратилама, Шумадијом, Пашоном, околином Београда, Западном Србијом, Пчињском заврзламом, Врањском свитом и Чобанским Тројним надигравањем. Такође је први пут извео групу рекреативаца на сцену, чији наступи нису били у плану, а који су данас стална поставка. Наравно, идаље се радило у тешким

²² Интервју са Лелом Стојинов, 5. 2. 2024.

²³ Љ.Р. „Помоћ културним друштвима“, *Панчевац*, 3444 (1992)

условима, велики проблем био је недостатак ношње која је морала да се позајмљује, чији је фонд у наредном периоду допуњен, али са временом је постајало све боље. Најзначајнији период био је између 2015. и 2019. године, када је „Абрашевић“ имао око 60 концерата годишње, како на простору Србије у Београду, Ваљеву, Чачку, Аранђеловцу, Косовској Митровици, Опленцу и многим местима у општини Панчева, тако и у иностранству, у Грчкој, Холандији, Румунији, Аустрији, Бугарској и Сицилији. Играчи првог ансамбла су такође са времена на време одржавали јавне пробе у центру града које су служиле као реклама за концерте. Секције које су тада биле у функцији а које раде и данас су група пачића(најмлађи узраст од 4 до 7 година), школа фолклора, припремни ансамбл, група ветерана, оркестар, певачка група и први извођачки ансамбл, руководиоци фолклорних секција су се бринули да сваки ансамбл наступа барем једном или два пута месечно. Поред редовног годишњег концерта друштва и концерта за дан породице, од 2017. године КУД „Абрашевић“ традиционално сваке године одржава и по један хуманитарни концерт од којег прикупљен новац иде у добротворне сврхе а чији је мото „Срце се нема да се има, срце се има да се да свима“. Већина чланова који су чинили друштво у овом периоду били су школарци и студенти, претежно срби који су понекада носили страно порекло, доста њих је било укључено у управу друштва која је тих четири до пет година сачињавала велики тим људи, који се касније знатно смањило. Односи чланова су у то време били одлични, било је и расправа са времена на време, али оне су углавном биле подстакнуте такмичарским духом и вољом за личним напредком, биле су то лепе расправе са углавном срећним завршетком.

Са почетком периода пандемије корона вируса 2020. године, пробе и рад у „Абрашевићу“ су били привремено обустављени, то је укључивало и смањени број путовања, концерата и наступа. Тек када су се мере попустиле, пробе су поново почеле да се одржавају али само у кондиционом смислу без физичког контакта уз обавезно коришћење заштитних маски. На тај начин чланови нису могли да доживе пробе у потпуности и њихов начин одржавања никада није обновљен. Томе је допринела и смрт и одлазак уметничког руководиоца октобра 2021. године која је преокренула читаву атмосферу у „Абрашевићу“. Што су се више мере опреза попуштале, рад друштва се обнављао, међутим, тај период је донео велике последице, изгубио се некадашњи дух за радом и није више било исто. Од краја пандемије до данас, уведено је пар нових кореографија у програм друштва, Дубочке краљице, Мале Влашке, и игре из Биначке Мораве, број турнеја се знатно смањило и у току једне године било је извођено три велика концерта и петнаестак мањих.²⁴ Што се тиче финансија, данас је чланарина једини допринос друштву, понекада се освоји неки конкурс или пројекат чији новац углавном иде у фонд за обнављање ношње, као и мали допринос неких фирми као социјална помоћ, али као највећи допринос до 50 000 динара годишње.

²⁴ Интервју са Нином Павловић, Панчево, 7. 3. 2024. Нина Павловић је играч првог извођачког ансамбла културно уметничког друштва „Абрашевић“ Панчево; Интервју са Татјаном Ђорђевић, Панчево, 12. 5. 2024. Татјана Ђорђевић је члан групе рекреативаца куд-а „Абрашевић“ Панчево; Интервју са Ксенијом Гасенбергер, Панчево, 12. 3. 2024. Ксенија Гасенбергер је играч првог извођачког ансамбла куд-а „Абрашевић“ Панчево; Интервју са Луком Ритопечким, Панчево, 14. 3. 2024. Лука Ритопечки је уметнички руководио првог ансамбла и бивши играч куд-а „Абрашевић“ Панчево.

„Абрашевић“ у очима чланова

На основу одрађених интервјуа, сазнајемо да је главни подстицај чланова „Абрашевића“ у његовом раду било добро друштво током целог његовог постојања, сачињено од људи испуњених духом и енергијом за стварање лепих ствари. „Абрашевић“ је допринео да његови чланови разумеју и осете важност народне традиције, и да својим доприносом друштву помажу у његовом очувању. Велики број чланова, дошао је у друштво породичним наслеђем, тако да је „Абрашевић“ често повезивао чланове породице и ширио своју љубав са њима, што је такође био важан подстицај чланова. Још више их је привлачио квалитет игре у „Абрашевићу“ који је за његово постојање било одлично, као и велики број путовања широм света. Чланови су у „Абрашевићу“ имали прилике да науче да буду самостални, слободни и јачају кроз лепе и понекада лоше ствари, да помажу међусобно једни другима, шта значи лојалности и да треба ићи тамо одакле си потекао. За само друштво их највише везују успомене, оне су могле да буду лоше, попут свађи или школских проблема који су морали да прођу и кроз „Абрашевић“, али оно је у том случају бивало место без проблема које одвраћа лоше мисли и поправља расположење. На сву срећу, било је више лепих успомена, поред концерата, путовања и дружења, било је и доста случајева у којима су људи упознавали пријатеље за зајста цео живот, настали су многи парови и кумства, и поред тога што је „Абрашевић“ утицао на чланове као играче и помогао им да постигну велики успех у томе што раде, утицао је на њих и као људе, зато данас неки сматрају да је период проведен у њему њихов најлепши период живота, а већина њих га сматра и својом другом кућом. Кућом која иза себе носи велику традицију и наслеђе, веома значајних имена, чији су чланови спремни да је са поносом чувају и побрину се да њена слава никада не престане, у нади да ће успети да својој кући врате све оно што је она њима пружила, укључујући бескрајну љубав, и то пренети наредним генерацијама. Председница овог друштва зато данас често воли да каже, да чланови овог КУД-а нису само тамо неки играчи који долазе да се рекреирају, већ да су то велики чувари народне традиције.²⁵

ЗАКЉУЧАК

На крају овог истраживања, може се рећи да културно-уметничко друштво „Абрашевић“ Панчево за собом носи велику историју испуњену и добрим и лошим периодима, уз бројне промене. За једно овакво друштво, које се бави аматеризмом, нормално је да ће имати периоде успона и падова, стога је ово друштво имало велики број тешких тренутака у већини случајева проузрокованих тешким финансијским ситуацијама или стања у свету око њега. Међутим, упорношћу његових чланова, оно се увек враћало на прави пут и постепено јачало. За то време пролазило је кроз многе

²⁵ Интервју са Лелом Стојинов, Панчево, 5. 3 .2024; Интервју са Нином Павловић, Панчево, 7 .3. 2024; Интервју са Татјаном Ђорђевић, Панчево, 12. 3 .2024; Интервју са Ксенијом Гасенбергер, Панчево, 12. 3. .2024. Интервју са Луком Ритопечким, Панчево, 14.3.2024.

проблеме, али никада без наде да ће остварити свој циљ, циљ ширења народне традиције. Поред тога, стечени периоди успеха „Абрашевића“ донели су му велику славу у народу и надахнуће за даљи развој друштва, што је често имало добар утицај на развој културе и самог града Панчева. КУД „Абрашевић је зато, и због тога што је било једно од најстаријих друштава у својој околини, често имало прилике да је представља на важним догађајима. Обзиром на то да смо напоменули да већ постоје књиге на ову тему, мора се напоменути и да се оне баве њоме у двадесетом веку када су и настале, а да је овај рад испуњен историјом друштва све до почетка треће деценије двадесет и првог века. Такође, литературе којима смо ми имали прилике да се послужимо, нису обрађивале искуства чланова „Абрашевића“ и друштво из њиховог угла, чиме се наш ред бавио, док се рецимо наш рад, не бави претерано политичким темама везаним за друштво попут поменутих књига, што све заједно чини овај рад другачијим од литература писаних на исту тему. Поред свега наведеног у овом раду, постоји још простора за истраживање о овој теми која садржи велики асортиман, попут детаљног истраживања турнеја и њиховог значења или секретаријата друштва, као и рад „Абрашевића“ у периоду 1990-их и 2000-их година, за које ми нисмо имали прилике да боље истражимо.

СПИСАК КОРИШЋЕНИХ ИЗВОРА И ЛИТЕРАТУРЕ

ЛИТЕРАТУРА

1. Ana Vili, *Razvoj kulturno-umetničkog društva „Abraševi“ u Pančevu*, Pančevo, 1960.
2. Milan Todorov, *Kulturno umetničko društvo „Abrašević“ 1937-1987*, Istorijски Arhiv Pančevo, Pančevo, 1988.
3. Maša Vukanović, Marijana Milankov, *Kulturno-umetnička društva u Srbiji: stanje, izazovi i perspektive na početku treće decenije 21.veka*, Zavod za proučavanje kulturnog razvitka, Beograd, 2023.

ИЗВОРИ

*АРХИВСКА ГРАЂА

1. Ф 595 – КУД „Абрашевић“ ПИК-а „Тамиш“- Панчево

*УСМЕНИ ИЗВОРИ

1. Разговор са госпођом Лелом Стојинов
2. Разговор са госпођом Нином Павловић
3. Разговор са госпођом Татјаном Ђорђевић
4. Разговор са госпођом Ксенијом Гасенбергер
5. Разговор са господином Луком Ритопечким

***ШТАМПА**

1. Панчевац (1967, 1992)

***ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ**

1. <https://www.facebook.com/groups/vukmarija/members/>
2. <https://www.glasopova.rs/?p=18504>

СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

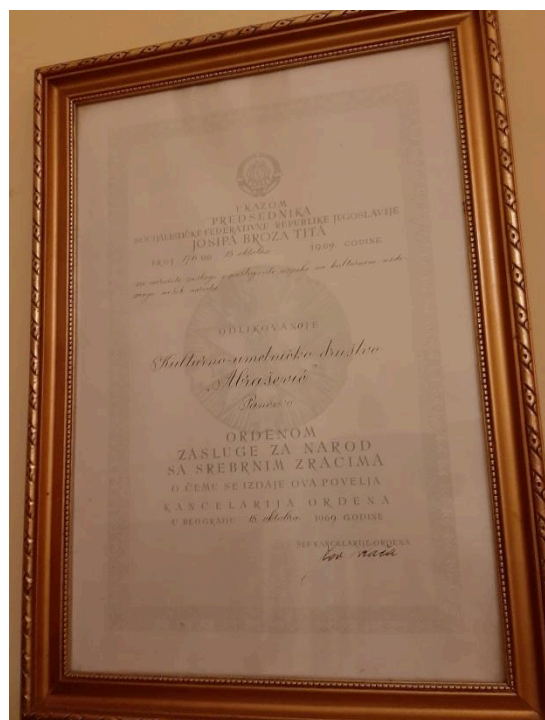
Културно-уметничко друштво (КУД)
Савез Совјетских Социјалистичких Република (СССР)
Пољопривредно индустријски комбинат „Тамиш“ (ПИК „Тамиш“)
Социјалистичка Федеративна Република Југославија (СФРЈ)
Социјалистичка Аутономна Покрајина Војводина (САП)

ПРИЛОЗИ

*Прилог 1: Свечани концерт КУД-а
„Абрашевић“ поводом
Тридесетогодишњице рада,
Панчево 1967. године*

*Прилог 2: Орден заслуге за народ са сребрним
зрацима, додељен „Абрашевићу“ 1969. године од
стране председника СФРЈ Јосипа Броза Тита*

*Прилог 4: КУД „Абрашевић“ на
гостовању у Мађарској 1987. године*

*Прилог 3: КУД „Абрашевић“ на
фестивалу фолклора у Валенсу у
Француској*

*Прилог 6: Концерт „Абрашевића“
Португалији, август 1987. године*

*Прилог 5: „Абрашевић“ игра у
2017. године*